

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

TRẦN CAO ĐẠT

**GIẢI PHÁP KINH TẾ NHẪM KHUYẾN KHÍCH TÍCH TỤ
RUỘNG ĐẤT, GÓP PHẦN TÁI CƠ CẤU NGÀNH NÔNG
NGHIỆP TRÊN ĐỊA BÀN HUYỆN NHO QUAN,
TỈNH NINH BÌNH**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KINH TẾ NÔNG NGHIỆP

THÁI NGUYÊN - 2019

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

TRẦN CAO ĐẠT

**GIẢI PHÁP KINH TẾ NHẪM KHUYẾN KHÍCH TÍCH TỤ
RUỘNG ĐẤT, GÓP PHẦN TÁI CƠ CẤU NGÀNH NÔNG
NGHIỆP TRÊN ĐỊA BÀN HUYỆN NHO QUAN,
TỈNH NINH BÌNH**

Ngành: Kinh tế nông nghiệp

Mã số: 8.62.01.15

LUẬN VĂN THẠC SĨ KINH TẾ NÔNG NGHIỆP

Người hướng dẫn khoa học: TS. Đỗ Xuân Luận

THÁI NGUYÊN 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng, các kết quả nghiên cứu được trình bày trong luận văn là trung thực, khách quan và chưa từng dùng để bảo vệ lấy bất kỳ học vị nào.

xin cam đoan rằng mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận văn đã được cảm ơn, các thông tin trích dẫn trong luận văn này đều được chỉ rõ nguồn gốc.

Nho Quan, ngày tháng 9 năm 2019

Tác giả

Trần Cao Đạt

LỜI CẢM ƠN

Trong suốt thời gian học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận văn, đã nhận được sự hướng dẫn, chỉ bảo tận tình của các thầy cô giáo, sự giúp đỡ, động viên của bạn bè, đồng nghiệp và gia đình.

Nhân dịp hoàn thành luận văn, cho phép tôi được bày tỏ lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc cô **TS. Đỗ Xuân Luận** đã tận tình hướng dẫn, dành nhiều công sức, thời gian và tạo điều kiện cho trong suốt quá trình học tập và thực hiện đề tài.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành tới Ban Giám hiệu, Phòng Đào tạo, Khoa Kinh tế nông nghiệp – Trường Đại học Nông Lâm đã tận tình giúp đỡ trong quá trình học tập, thực hiện đề tài và hoàn thành luận văn.

Tôi xin chân thành cảm ơn tập thể lãnh đạo, cán bộ viên chức Phòng nông nghiệp huyện Nho Quan, Phòng thống kê huyện Nho Quan và một số phòng của huyện đã giúp đỡ và tạo điều kiện cho tôi trong suốt quá trình thực hiện đề tài.

Xin chân thành cảm ơn gia đình, người thân, bạn bè, đồng nghiệp đã tạo mọi điều kiện thuận lợi và giúp đỡ tôi về mọi mặt, động viên khuyến khích hoàn thành luận văn./.

Nho Quan, ngày tháng 9 năm 2019

Tác giả

Trần Cao Đạt

TRÍCH YẾU LUẬN VĂN THẠC SỸ

Họ và tên: Trần Cao Đạt

Tên luận văn: ***Giải pháp kinh tế nhằm khuyến khích tích tụ ruộng đất, góp phần tái cơ cấu ngành nông nghiệp trên địa bàn huyện Nho Quan, tỉnh Ninh Bình.***

Chuyên ngành: Kinh tế nông nghiệp

Mã số: 8.62.01.15

Người hướng dẫn khoa học: TS. Đỗ Xuân Luận

Cơ sở đào tạo: Trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên

1. Mục tiêu và đối tượng nghiên cứu

1.1. Mục tiêu nghiên cứu

- Hệ thống hóa cơ sở lý luận và thực tiễn về vấn đề tích tụ ruộng đất trong sản xuất nông nghiệp theo hướng hàng hóa.

- Phân tích thực trạng tích tụ ruộng đất tại huyện Nho Quan, Ninh Bình

- Phân tích những thuận lợi, rào cản và nguyên nhân của những rào cản trong tích tụ ruộng đất trên địa bàn huyện Nho Quan, tỉnh Ninh Bình.

- Đề xuất giải pháp kinh tế nhằm khuyến khích tích tụ ruộng đất, góp phần tái cơ cấu ngành nông nghiệp trên địa bàn huyện.

1.2. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của luận văn là những vấn đề kinh tế trong tích tụ ruộng đất nhằm thực hiện tái cơ cấu ngành nông nghiệp ở huyện Nho Quan, tỉnh Ninh Bình.

2. Các phương pháp nghiên cứu đã sử dụng

Hướng tiếp cận của đề tài là kết hợp tiếp cận kinh tế học (hướng tiếp cận chủ yếu) và xã hội học (hướng tiếp cận bổ sung) để thấy được cả hai khía cạnh kinh tế và xã hội của tích tụ ruộng đất. Trên cơ sở hướng tiếp cận này, đề tài sử dụng cả hai phương pháp nghiên cứu định tính và định lượng.

2.1 Thu thập số liệu

*** Số liệu thứ cấp**

Thu thập tài liệu thông qua các văn bản, sách báo, tạp chí, niên giám thống kê các trang website của chính phủ và các bộ ngành. Các số liệu và báo cáo tổng kết của vùng đang nghiên cứu để có được các số liệu phản ánh quá trình tích tụ ruộng đất. Đây là những số liệu đã được công bố đảm bảo tính đại diện và tính khách quan của đề tài nghiên cứu.

*** Số liệu sơ cấp**

Là những thông tin số liệu thu thập từ các nguồn điều tra phỏng vấn trực tiếp người dân cứu thông qua bảng hỏi phỏng vấn các hộ gia đình, trang trại, doanh nghiệp, hợp tác xã và cơ quan quản lý nhà nước.

2.2. Phương pháp nghiên cứu định lượng

Đề tài sử dụng phương pháp thống kê mô tả kết hợp với phương pháp tổng hợp, so sánh nhằm phân tích, làm rõ thực trạng tích tụ ruộng đất ở huyện Nho Quan, tỉnh Ninh Bình.

2.3. Phương pháp nghiên cứu định tính

Đề tài sử dụng phương pháp phỏng vấn với hộ gia đình, trang trại, doanh nghiệp, hợp tác xã và cán bộ địa phương tại địa bàn nghiên cứu nhằm phát hiện thêm các tác động của tích tụ ruộng đất đến sản xuất và đời sống, các nhân tố ảnh hưởng đến tích tụ ruộng đất, nguyên nhân của vấn đề, những vướng mắc của quá trình tích tụ ruộng đất, cũng như nhiều khía cạnh khác mà nghiên cứu định lượng chưa phản ánh hết được. Phương pháp này sẽ chọn mẫu có chủ đích và thuận tiện, tiến hành phỏng vấn tại huyện Nho Quan.

Tác giả lựa chọn mẫu để khảo sát bao gồm: 30 hộ gia đình, 6 trang trại, 6 HTX sản xuất nông nghiệp, 6 doanh nghiệp.

2.4. Hệ thống các chỉ tiêu nghiên cứu

* Một số chỉ tiêu phản ánh quy mô tích tụ ruộng đất và hình thức tích tụ

- Quy mô ruộng đất ở quy mô hộ, trang trại, HTX và doanh nghiệp
- Nguồn gốc ruộng đất của hộ, trang trại, HTX và doanh nghiệp
- Vốn tích lũy bình quân 1 hộ, trang trại, HTX và doanh nghiệp....
- Kết quả và hiệu quả sản xuất bình quân hộ, trang trại, HTX và doanh nghiệp...

- * Những chỉ tiêu đánh giá về kết quả và hiệu quả kinh tế trong nông nghiệp
- Giá trị sản xuất nông nghiệp (**GO**).
- Tổng chi phí (**TC**).
- Chi phí trung gian (**IC**).
- Giá trị tăng thêm hay giá trị gia tăng (**VA**)

3. Kết luận

Tích tụ ruộng đất đã và vẫn đang là vấn đề còn nhiều tranh luận mặc dù đã được sự ủng hộ về mặt chủ trương và chính sách cũng như những tác động tích cực của nó đã được thực tế khẳng định. Tuy nhiên, để phát triển nông nghiệp Việt Nam nói chung, huyện Nho Quan nói riêng trong bối cảnh hội nhập quốc tế thì tích tụ ruộng đất là một trong những hướng đi tất yếu. Vậy đâu là những cơ sở ủng hộ cho việc tích tụ ruộng đất, đồng thời những giải pháp nào để thúc đẩy tích tụ ruộng đất ở huyện Nho Quan để thỏa mãn cả hai yêu cầu giải pháp kinh tế khuyến khích tích tụ ruộng đất để góp phần dịch chuyển cơ cấu ngành nông nghiệp. Để trả lời câu hỏi đó, luận văn đã tập trung vào những nội dung cơ bản dưới đây:

- Một là, tích tụ ruộng đất có tác động tích cực đến hiệu quả sản xuất nông nghiệp huyện Nho Quan thể hiện ở việc với quy mô ruộng đất lớn sẽ làm tăng năng suất, sản lượng, giảm chi phí, tăng lợi nhuận và thu nhập hộ gia đình cùng với những lợi ích vật chất khác kèm theo.

- Hai là, tích tụ ruộng đất có tác động đến đời sống kinh tế xã hội nông thôn ở nhiều khía cạnh. Bên cạnh việc góp phần nâng cao sản lượng, năng suất cây trồng, áp dụng kỹ thuật tiên tiến, cơ giới hóa và chuyên môn hóa sản xuất của cả vùng, tích tụ ruộng đất còn cải thiện thu nhập, đời sống, thậm chí làm giàu cho hộ gia đình có tích tụ. Tuy nhiên, tích tụ ruộng đất cũng là một trong các yếu tố góp phần tạo ra chênh lệch giàu nghèo từ việc chênh lệch ruộng đất. Hơn thế nữa, tích tụ ruộng đất cũng là một trong những nguyên nhân của hiện tượng nông dân không đất sản xuất, làm mất đi sinh kế truyền thống, tạo ra tâm lý tiêu cực trong một bộ phận người dân nông thôn. Tuy nhiên, tích tụ ruộng

đất đã và đang được sự ủng hộ của người dân và vẫn là phương cách phù hợp cho sự phát triển kinh tế nông nghiệp ở huyện.

- Ba là, tích tụ ruộng đất ở huyện Nho Quan chịu sự ảnh hưởng của nhiều yếu tố của tích tụ ruộng đất nói chung và những yếu tố mang tính đặc trưng của địa phương. Những yếu tố này được khái quát thành tám nhóm là: (i) Đặc điểm nhân khẩu học hộ gia đình; (ii) Nguồn lực sản xuất hộ gia đình; (iii) Sinh kế hộ gia đình; (iv) Các điều kiện về sinh thái; (v) Chính sách; (vi) Thị trường ruộng đất và nông sản; (vii) Tập quán, lối sống cư dân;

Cuối cùng, từ các kết quả nghiên cứu, đặt trong bối hội nhập quốc tế, tác giả đã xác định năm quan điểm và hai nhóm giải pháp chính cho vấn đề tích tụ ruộng đất ở huyện, bao gồm: (i) Giải pháp thúc đẩy tích tụ ruộng đất; (ii) Giải pháp đối với các vấn đề xã hội. Trong đó, tập trung ưu tiên thực hiện nhóm các giải pháp thúc đẩy tích tụ ruộng đất.

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
TRÍCH YẾU LUẬN VĂN THẠC SỸ	iii
MỤC LỤC	vii
DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT	ix
DANH MỤC CÁC BẢNG	x
MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài nghiên cứu	1
2. Mục tiêu nghiên cứu.....	2
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	2
4. Những đóng góp mới và ý nghĩa của luận văn	3
4.1. Đóng góp về lý luận.....	3
4.2. Đóng góp về thực tiễn	3
4.3. Ý nghĩa của luận văn.....	3
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ ĐỀ TÀI NGHIÊN CỨU ..	4
1.1. Cơ sở lý luận về tích tụ ruộng đất và tái cơ cấu ngành nông nghiệp	4
1.1.1. Một số quan điểm và các vấn đề liên quan về tích tụ ruộng đất	4
1.1.2. Tích tụ ruộng đất và phân hóa ở nông thôn	5
1.1.3. Các lý thuyết liên quan đến tích tụ ruộng đất	6
1.1.4. Các yếu tố ảnh hưởng đến việc tích tụ ruộng đất.....	10
1.2. Kinh nghiệm tích tụ ruộng đất tại một số nước trên thế giới và ở Việt Nam	13
1.2.1. Kinh nghiệm tích tụ ruộng đất tại số nước trên thế giới	13
1.2.2. Tình hình tích tụ ruộng đất ở Việt Nam và kinh nghiệm ở một số địa phương	16
1.2.3. Rút ra bài học kinh nghiệm về tích tụ ruộng đất của huyện Nho Quan.....	24
Chương 2: ĐẶC ĐIỂM ĐỊA BÀN VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	26
2.1. Khái quát về điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội huyện Nho Quan.....	26
2.1.1. Đặc điểm tự nhiên	26
2.1.2. Đặc điểm kinh tế - xã hội	30
2.1.3. Hệ thống cơ sở hạ tầng của huyện Nho Quan.....	34
2.1.4. Nhận xét chung về điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội huyện Nho Quan.....	35
2.2. Nội dung nghiên cứu	37

2.3. Phương pháp nghiên cứu.....	37
2.3.1 Thu thập số liệu.....	37
2.3.2. Phương pháp nghiên cứu định lượng.....	37
2.3.3. Phương pháp nghiên cứu định tính.....	38
2.4. Hệ thống các chỉ tiêu nghiên cứu.....	38
Chương 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN.....	41
3.1. Thực trạng tích tụ ruộng đất trong nông nghiệp ở huyện Nho Quan.....	41
3.1.1. Hiện trạng sử dụng đất nông nghiệp ở huyện Nho Quan.....	41
3.1.2. Hiện trạng tích tụ ruộng đất ở huyện Nho Quan.....	45
3.2. Hiệu quả của việc tích tụ ruộng đất ở nhóm hộ khảo sát.....	46
3.2.1. Thông tin chung của nhóm được khảo sát.....	46
3.2.2. Tình hình tích tụ ruộng đất của nhóm được khảo sát.....	48
3.2.3. Tình hình vốn của các chủ thể sản xuất.....	52
3.2.4. Kết quả sản xuất kinh doanh nông nghiệp của các nhóm được khảo sát.....	54
3.2.5. Hiệu quả sản xuất kinh doanh nông nghiệp của các nhóm được khảo sát.....	55
3.3. Những yếu tố ảnh hưởng đến việc tích tụ ruộng đất của huyện Nho Quan.....	55
3.3.1. Lịch sử sở hữu ruộng đất huyện.....	55
3.3.2. Thị trường ruộng đất Nho Quan.....	56
3.3.3. Thị trường nông sản của huyện.....	56
3.3.4. Chính sách.....	56
3.3.5. Tập quán, lối sống của người dân của huyện Nho Quan.....	58
3.3.6. Hoàn cảnh gia đình.....	59
3.4. Thuận lợi và khó khăn trong việc tích tụ ruộng đất ở huyện Nho Quan.....	62
3.5. Các giải pháp chủ yếu nhằm khuyến khích tích tụ ruộng đất góp phần dịch chuyển cơ cấu ngành nông nghiệp ở huyện Nho Quan trong những năm tới.....	64
3.5.1. Quan điểm của Đảng và chính sách của Nhà nước về phát triển nông nghiệp nông thôn và tích tụ ruộng đất.....	64
3.5.2. Quan điểm đề xuất giải pháp.....	67
3.5.3. Đề xuất giải pháp.....	68
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ.....	75
1. Kết luận.....	75
2. Kiến nghị.....	76
2.1. Đối với cấp trung ương.....	76
2.2. Đối với các cấp chính quyền địa phương.....	76
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	78